

ІСТОРИЯ РОЗВИТКУ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТВОРЕННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Ільницька Надіра Фатехівна,

кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри приватного права
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7461-3673>

У статті здійснено історико-правовий аналіз становлення та розвитку нормативно-правового регулювання створення юридичних осіб на українських землях із визначенням ключових етапів трансформації відповідних правових моделей. Дослідження охоплює імперський, радянський та сучасний періоди, що дозволяє простежити еволюцію підходів до визначення моменту виникнення правосуб'єктності юридичної особи та процедур її легітимації.

Обґрунтовано, що у дореволюційний та радянський періоди домінував дозвільний порядок створення юридичних осіб, який характеризувався значною роллю державних органів у наданні дозволів та відсутністю уніфікованої реєстраційної процедури. Встановлено, що лише наприкінці 1980-х років державна реєстрація почала набувати правовстановлюючого значення, що згодом було закріплено у законодавстві незалежної України.

Проаналізовано кодифікаційні зміни, пов'язані з прийняттям нових актів цивільного законодавства, а також формування сучасної реєстраційної моделі, заснованої на принципах публічності, формалізованості та правової визначеності. Визначено основні проблеми чинного регулювання, зокрема фрагментарність нормативної бази, наявність термінологічних розбіжностей і концептуальних колізій.

Зроблено висновок, що історико-правовий підхід дозволяє системно оцінити сучасний стан правового регулювання створення юридичних осіб та окреслити напрями його подальшої уніфікації і вдосконалення.

Ключові слова: створення юридичних осіб, нормативно-правове регулювання, історія, реєстраційна система, дозвільний порядок, державна реєстрація.

HISTORICAL DEVELOPMENT OF THE LEGAL REGULATION OF THE ESTABLISHMENT OF LEGAL ENTITIES IN UKRAINE

Ilnytska Nadira Fatekhivna,

PhD in Law, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Private Law
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
Kyiv, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7461-3673>

The article provides a historical and legal analysis of the formation and development of the regulatory framework governing the establishment of legal entities in Ukraine, identifying the key stages in the transformation of the relevant legal models. The study covers the imperial, Soviet, and contemporary periods, which makes it

Рекомендоване посилання:

Ільницька Н. Ф. Історія розвитку нормативно-правового регулювання створення юридичних осіб в Україні. *International Bulletin on Public Administration and Legal Affairs*. 2025. № 4 (6). С. 52–57. DOI: <https://doi.org/10.32844/ibpala-2025-4.08>

possible to trace the evolution of approaches to determining the moment of acquisition of legal personality by a legal entity and the procedures for its legal recognition.

It is substantiated that during the pre-revolutionary and Soviet periods, a permissive (authorization-based) procedure for the establishment of legal entities predominated, characterized by the significant role of state authorities in granting permissions and the absence of a unified registration procedure. It is established that only in the late 1980s did state registration begin to acquire constitutive legal significance, which was subsequently consolidated in the legislation of independent Ukraine.

The codification changes associated with the adoption of new civil legislation and the formation of a modern registration model based on the principles of publicity, formalization, and legal certainty are analyzed. The main shortcomings of the current regulation are identified, including the fragmentation of the regulatory framework, terminological inconsistencies, and conceptual conflicts.

It is concluded that the historical and legal approach enables a comprehensive assessment of the current state of legal regulation of the establishment of legal entities and outlines directions for its further unification and improvement.

Key words: establishment of legal entities, regulatory framework, history, registration system, authorization-based procedure, state registration.

Актуальність теми

Створення юридичних осіб передбачає залучення значної кількості суб'єктів, а їх подальше функціонування впливає на права та інтереси потенційно необмеженого кола осіб, що обумовлює необхідність чіткого правового регулювання. Саме процедура створення юридичних осіб, закріплена в нормативно-правових актах, визначає легітимність їх участі в цивільному обороті та обсяг правосуб'єктності. Тому історичний аналіз трансформації підходів до створення юридичних осіб дозволяє виявити закономірності розвитку нормативно-правового регулювання та оцінити ступінь його відповідності сучасним викликам, виявити доктринальні помилки, суперечності та прогалини, які мають місце у правозастосовній практиці.

Стан дослідження

Питанням законодавчого регулювання створення юридичних осіб присвячено роботи Спасиво-Фатеевої І. В., Борисової В. І., Юркевича Ю. М., Зозуляк О. І., Зеліско А. В., Вовк М. З., Вінник О. М., Щербини В. С., Макаревич О. та інших. Серед робіт останніх років варто відмітити наукові статті Зозуляк О. І. «Тенденції розвитку законодавства та доктрини приватного права про підприємницькі юридичні особи»; Спасиво-Фатеевої І. В. «Поняття юридичної особи в праві України: ознаки, теорії, доктрини, правосуб'єктність».

Слід зазначити, що дослідження вітчизняних вчених в межах даної проблематики в основному присвячені аналізу нормативно-правового регулювання правового статусу юридичних осіб в цілому, або окремих аспектів їх функціонування, або процесу створення окремих їх видів, зокрема, товариств з обмеженою відповідальністю, акціонерних товариств тощо. Питання ж розвитку законодавства саме про створення юридичних осіб в історичному контексті як правило не є предметом окремих досліджень вчених, що робить дану роботу актуальною та своєчасною.

Мета статті

Метою дослідження є аналіз розвитку нормативно-правового регулювання створення

юридичних осіб в історичному контексті, виявлення закономірностей такого розвитку та його значення для сучасного нормативно-правового закріплення процесу створення юридичних осіб.

Виклад основного матеріалу

Історично прийнято вважати, що найпершими утвореннями, які мали окремі ознаки юридичної особи, були приватні корпорації у Римі. Як правило, вони володіли певним майном і діяли на підставі встановлених правил як у взаєминах із третіми особами, так і у внутрішній діяльності. Водночас такі об'єднання можна розглядати лише як прообрази юридичних осіб (Гладкий, 2016).

Законои XII таблиць фактично закріплювали майже необмежену свободу створення колегій та асоціацій, учасники яких мали право ухвалювати будь-який статут за умови, що його положення не суперечили публічним законам.

Надалі із переходом до монархії підхід до природи приватних корпорацій зазнав трансформації: у їхніх статутах почали закріплювати принцип неподільності корпоративного майна, заборону виділення частки з нього, а також положення про те, що зміна складу учасників не впливає на безперервність існування об'єднання. Одночасно свобода створення приватних об'єднань була обмежена законом, сенатськими постановами та імператорськими конституціями (Борисова та ін., 2008). Відтоді для заснування приватної корпорації римські громадяни мали отримати попередній дозвіл держави, який міг бути загальним або спеціальним. Спеціальний дозвіл вимагався у разі утворення юридичної особи з новим правовим статусом, тоді як загальний надавався для типових форм об'єднань (зокрема, похоронних колегій або колегій взаємодопомоги). Такий порядок створення можна порівняти із сучасною дозвоільною системою.

Основи нормативного регулювання створення юридичних осіб у вітчизняній правовій традиції пов'язані з формуванням у Древній Русі об'єднань осіб у формі товариств (компаній).

Дослідження історії становлення національного законодавства дає підстави виокремити

декілька етапів розвитку нормативно-правового регулювання створення юридичних осіб.

Дорадянський (імперський) період.

На ранньому етапі становлення законодавства, з'єднання осіб регулювалися переважно звичаями ділового обороту, оскільки законодавство щодо створення юридичних осіб фактично було відсутнє. Практично статuti акціонерних компаній набували чинності шляхом їх затвердження імператорськими указами.

У період із кінця XVII століття до 1805 року переважало індивідуально-правове регулювання діяльності акціонерних компаній, за якого саме індивідуальні правові акти – статuti – виконували функцію своєрідного акціонерного законодавства.

Утворення перших комерційних компаній у формі акціонерних товариств датується 1757 роком. Такі товариства створювалися у дозвільному порядку, тобто на підставі урядового рішення, яким визначалися ключові привілеї конкретної компанії та її основні параметри (розмір статутного капіталу, кількість і номінальна вартість акцій, порядок їх розміщення (підписки) тощо). Водночас низка істотних питань, зокрема процедура ухвалення рішень (одноголосно чи більшістю голосів – простою або кваліфікованою), відносилася до локального регулювання і визначалася на розсуд засновників (акціонерів) (Вінник & Щербина, 2000).

Правові засади створення комерційних організацій були закріплені в царському Маніфесті про привілеї, надані купецтву. Цим актом передбачалося два види «купецьких товариств» (торговельних домов) – повне товариство та товариство на вірі. Окрім того, допускалося утворення «товариств по частинах», що формувалися з кількох осіб шляхом об'єднання визначених внесків у складений капітал. У науковій літературі зазначається, що йдеться фактично про акціонерні компанії. Проте питання порядку їх заснування у Маніфесті не було врегульовано детально.

Головним нормативним актом, який залишався чинним до 1917 року, стало Положення про акціонерні компанії, затверджене Законом 1836 року. У подальшому з відповідними змінами та доповненнями воно було включене до Зводу законів Російської імперії як друга частина глави «Про товариства» під назвою «Про товариства з часток та компанії на акціях» (Вінник & Щербина, 2000).

Отже, законодавство зазначеного періоду не містило комплексної та детальної регламентації стадій створення юридичних осіб. Акціонерні компанії засновувалися за дозвільною процедурою, тоді як для інших видів товариств передбачався відносно спрощений порядок утворення.

Радянський період. У 1922 році був прийнятий Цивільний кодекс УРСР (далі – ЦК УРСР 1922 р.) одночасно з прийняттям аналогічних кодексів союзних республік (Цивільний кодекс УРСР, 1922). Відповідно до ст. 14 цього Кодексу юридична особа повинна була мати статут або положення, затверджені, а у передбачених випадках зареєстровані, уповноваженим

органом. Окремі визначені законом види товариств, створених для господарських цілей, могли діяти на підставі товариського договору, зареєстрованого у встановленому порядку, замість статуту. Правоздатність юридичної особи виникала з моменту затвердження статуту (положення), а у випадках, коли закон вимагав реєстрації, – з моменту здійснення такої реєстрації.

Отже, ЦК УРСР 1922 р. не встановлював обов'язкової державної реєстрації для всіх юридичних осіб. Більше того, приватні установи, які наділялися правами юридичної особи, зокрема лікарні, музеї, наукові установи, публічні бібліотеки тощо, могли створюватися виключно за наявності дозволу відповідних органів державної влади (ст. 15 ЦК УРСР 1922 р.).

Після набрання чинності ЦК УРСР 1922 р. було прийнято низку нормативно-правових актів, спрямованих на впорядкування відносин у сфері заснування та державної реєстрації юридичних осіб, зокрема, Положення про торговельну реєстрацію, затверджене постановою РНК від 31 серпня 1927 р., та Положення про акціонерні товариства від 17 серпня 1927 р. Водночас зазначені акти також не закріплювали державну реєстрацію як загальну та обов'язкову передумову створення юридичних осіб.

У подальшому було прийнято Цивільний кодекс УРСР 1963 р., у ст. 26 якого визначалося, що правоздатність юридичної особи виникає з моменту затвердження її статуту або положення, а у випадках, коли вона повинна була діяти на підставі загального положення про організацію відповідного виду, правоздатність виникала з моменту видання компетентним органом акта про її утворення. Якщо ж статут підлягав реєстрації, правоздатність юридичної особи виникала з моменту здійснення такої реєстрації (Цивільний кодекс Української РСР, 1963).

Стаття 28 ЦК УРСР 1963 р. під назвою «Створення юридичних осіб» передбачала, що юридичні особи утворюються в порядку, встановленому законодавством Союзу РСР та Української РСР. Водночас громадські організації, порядок виникнення яких не був урегульований законодавством, створювалися відповідно до положень їхніх статутів.

Отже, як така процедура створення юридичних осіб була відсутня і переважав дозвільний порядок їх виникнення.

Наприкінці 1980-х років більшість нормативно-правових актів пов'язували момент створення юридичної особи з фактом її державної реєстрації, надаючи їй правовстановлюючого значення.

Зокрема, відповідно до п. 3 ст. 11 Закону СРСР «Про кооперацію в СРСР» від 26 травня 1988 р. кооператив вважався створеним із моменту його державної реєстрації. Пункт 2 ст. 16 Основ законодавства СРСР і союзних республік про оренду від 23 листопада 1989 р. встановлював, що орендне підприємство вважається створеним з дня державної

реєстрації. Згідно з п. 5 ст. 5 Закону СРСР «Про підприємства в СРСР» від 4 червня 1990 року підприємство визнавалося створеним і набувало статусу юридичної особи з дня його державної реєстрації.

Законодавство незалежної України.

У 1991 році були прийняті базові економічні закони, які склали законодавчу основу економічної діяльності в Україні більш ніж 10 років. У контексті нашого дослідження виділимо наступні Закони України: «Про підприємства в Україні» від 27.03.1991 № 887-XII (втратив чинність), «Про підприємництво» від 07.02.1991 № 698-XII (втратив чинність, окрім статті 4), «Про господарські товариства» від 19.09.1991 № 1576-XII, також Постанову КМ України від 25.05.1998 № 740, якою було затверджене Положення про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності (втратила чинність).

Закон України «Про підприємства в Україні», який утратив чинність у зв'язку з прийняттям Господарського кодексу України, на відповідному етапі більш детально врегулював загальні умови створення підприємств, передбачивши у ст. 6, що підприємство вважається створеним і набуває статусу юридичної особи з дня його державної реєстрації. Подібне положення закріплено і в ст. 6 Закону України «Про господарські товариства», згідно з якою товариство набуває прав юридичної особи з моменту державної реєстрації. Сам порядок державної реєстрації визначався ст. 8 Закону України «Про підприємництво», а з метою конкретизації його приписів було прийнято Порядок державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України у 1998 році, що тривалий час регулював реєстраційну процедуру щодо юридичних осіб.

Водночас зазначені законодавчі та підзаконні акти поширювалися переважно на порядок створення підприємницьких юридичних осіб.

Базові принципи сучасного нормативного регулювання процесу створення юридичних осіб закріплені в Конституції України. Зокрема, ст. 41 передбачає право володіння, користування і розпорядження своєю власністю та проголошує непорушність права приватної власності, водночас встановлюючи обмеження щодо недопустимості завдання шкоди правам і свободам інших осіб, інтересам суспільства, довкіллю та якості землі. Стаття 42 гарантує кожному право на підприємницьку діяльність і забезпечує державний захист конкуренції у цій сфері (Конституція України, 1996).

До недавнього часу важливим законом в сфері створення юридичних осіб був також Господарський кодекс України, який у статтях 56–58 регулював питання створення суб'єктів господарювання, серед яких виокремлювалися господарські організації – юридичні особи. Кодекс визначав підстави та способи їх створення, вимоги до установчих документів, а також закріплював

обов'язковість державної реєстрації для всіх суб'єктів господарювання, включно з юридичними особами (Господарський кодекс України, 2003).

Ключовими нормативно-правовими актами, що регламентують загальні засади створення юридичних осіб на сучасному етапі, є Цивільний кодекс України від 16.01.2003, Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 № 755-IV, а також Закон України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» від 09.01.2025 № 4196-IX, що припинив дію Господарського кодексу України та врегулював питання створення окремих видів юридичних осіб у період до 28.08.2028 (Цивільний кодекс України, 2003; Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, 2003; Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних, 2025).

Цивільний кодекс України (ст. 87–89) визначає загальні засади створення юридичних осіб, встановлює вимоги до їх установчих документів і регламентує базові положення щодо державної реєстрації.

Найбільш детальне регулювання процедури державної реєстрації міститься у Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань». Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 1 цього Закону, державна реєстрація створення юридичної особи є офіційним визнанням державою факту її утворення шляхом відповідного засвідчення. Стаття 3 встановлює універсальний характер дії Закону, який поширюється на всі юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми, форми власності чи підпорядкування, за винятком окремих особливостей, передбачених для релігійних організацій (Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, 2003).

Частина 1 ст. 4 Закону про державну реєстрацію закріплює принципи державної реєстрації, зокрема: обов'язковість внесення відомостей до ЄДР; публічність інформації; виключність правового регулювання у цій сфері зазначеним Законом; заявницький принцип; єдність методології; об'єктивність і повноту даних; внесення відомостей виключно на підставі закону; відкритість і доступність інформації.

Загальні засади державної реєстрації також передбачають визначення форм подання документів, особливостей реєстрації при реорганізації (злитті, поділі, виділі, перетворенні), що має істотне значення для встановлення моменту виникнення юридичної особи у разі правонаступництва.

Закон визначає систему органів державної реєстрації, до яких належать Міністерство

юстиції України, його територіальні органи, виконавчі органи місцевих рад, державні адміністрації та нотаріуси, а також встановлює правовий статус державного реєстратора (розділ II). Особливо врегульовано порядок ведення ЄДР, перелік відомостей про юридичну особу, що підлягають внесенню, правовий статус таких відомостей і документів, а також питання інформаційної взаємодії між реєстрами та іншими державними інформаційними системами.

Деталізовано процедуру проведення державної реєстрації: порядок подання документів, їх перелік і вимоги до оформлення, правила формування найменування юридичної особи, обов'язок розкриття інформації про кінцевого бенефіціарного власника, строки розгляду документів, підстави для зупинення розгляду та відмови у реєстрації. Особливо регламентовано ведення реєстраційних справ (розділ IV) та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності реєстраторів (розділ V), а також питання адміністративного збору.

Особливості створення окремих видів юридичних осіб визначаються спеціальними законами, що регламентують їх правовий статус, зокрема, законами України: «Про господарські товариства» від 19.09.1991 № 1576-XII, «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 № 514-VI, «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 № 2275-VIII, «Про кооперацію» від 10.07.2003 № 1087-IV, «Про сільськогосподарську кооперацію» від 21.07.2020 № 819-IX, «Про споживчу кооперацію» від 10.04.1992 № 2265-XII, «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР, «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III, «Про управління об'єктами державної власності» від 21.09.2006 № 185-V тощо.

З метою забезпечення повноти процедури легітимації юридичних осіб (Ільницька & Кулага, 2024) діють також закони України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 № 222-VIII, який встановлює вичерпний перелік видів діяльності, що підлягають ліцензуванню, процедуру видачі ліцензій, механізми нагляду і відповідальності у цій сфері та «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 06.09.2005 № 2806-IV, що визначає організаційні та процедурні засади функціонування дозвільних органів і адміністраторів у сфері господарювання. Доповнюють цю систему акти у сфері регуляторної політики, державного нагляду (контролю), адміністративних послуг та інші нормативні документи.

Окрему групу становлять нормативно-правові акти, що регулюють порядок створення органів публічної влади, зокрема закони України: «Про центральні органи виконавчої влади» від 17.03.2011 № 3166-VI, «Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.1999 № 586-XIV, «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР.

Серед підзаконних актів Кабінету Міністрів України важливе значення мають постанови, що регламентують надання реєстраційних послуг у скорочені строки, порядок розгляду скарг, функціонування органів ліцензування, внесення відомостей до ЄДР, а також порядок утворення, реорганізації та ліквідації центральних органів виконавчої влади, а саме Постанови Кабінету Міністрів України: «Про надання послуг у сфері державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань у скорочені строки» від 25.12.2015 № 1133; «Порядок розгляду скарг у сфері державної реєстрації» від 25.12.2015 № 1128; «Положення про Державну регуляторну службу України», затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 24.12.2014 № 724; «Положення про Міністерство юстиції України», затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228; «Перелік органів ліцензування», затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2015 № 609 тощо.

Особливу роль відіграють нормативні акти Міністерства юстиції України як головного органу у сфері державної реєстрації та держателя Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (ЄДР). До них належать накази, якими затверджено форми заяв, порядок надання відомостей з ЄДР, вимоги до найменування юридичних осіб, процедуру державної реєстрації, функціонування електронних сервісів, діяльність відповідних комісій та врегулювання статусу державного реєстратора, зокрема, накази Мін'юсту: «Про затвердження форм заяв у сфері державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 18.11.2016 № 3268/5; «Порядок надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 10.06.2016 № 1657/5; «Порядок державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи» від 09.02.2016 № 359/5 тощо.

Важливим підзаконним актом в сфері створення юридичних осіб є Класифікатор організаційно-правих форм господарювання, затверджений Наказом Державного комітету з питань технічного регулювання та споживчої політики (Держспоживстандарт) від 28.05.2004 № 97 (Класифікація організаційно-правих форм господарювання, 2004).

Слід зазначити, що на сьогоднішній день в досліджуваній сфері існує велика кількість нормативно-правових актів, які регулюють процес створення юридичних осіб та різні його етапи.

Характерним для нормативно-правового регулювання створення юридичних осіб є розпорошеність відповідних норм серед значної кількості нормативно-правових актів – загальних

і спеціальних, іноді їх суперечливий характер, а також термінологічні розбіжності в законодавстві та триваюче використання рудиментарних правових категорій (установчий договір).

Висновки

Нормативно-правове регулювання створення юридичних осіб в Україні формувалося еволюційно – від фактичної свободи об'єднання осіб у римському праві до сучасної комплексної системи державної реєстрації, ліцензування та дозвільних процедур. Історичний аналіз дозволяє простежити поступову трансформацію підходів: від звичаєвого та індивідуально-дозвільного порядку (імперський період), через адміністративно-дозвільну модель радянського зразка, до реєстраційної системи, заснованої на заявницькому принципі та публічності, що функціонує в умовах незалежної України.

Таким чином, аналіз історії вітчизняного законодавства дозволяє виокремити наступні *етапи розвитку законодавства про створення юридичних осіб*: 1) дорадянський (імперський); 2) радянський; 3) законодавство незалежної України.

Слід відмітити, що для імперського та радянського періодів характерним було переважання дозвільного порядку створення юридичних осіб, відсутність чітко структурованої процедури та широкі дискреційні повноваження органів влади. Лише наприкінці 1980-х років державна реєстрація набула правовстановлюючого значення. У період незалежності відбулося інституційне оформлення реєстраційної моделі, кодифікація загальних засад у Цивільному кодексі України та деталізація процедур у законодавстві про державну реєстрацію. Водночас сучасний етап характеризується розгалуженістю нормативної бази, її фрагментарністю та наявністю термінологічних і концептуальних колізій.

Важливість даного дослідження полягає у тому, що воно дозволяє:

- 1) виявити історичні витoki сучасних інститутів створення юридичних осіб, державної реєстрації, ліцензування та дозвільної системи;
- 2) пояснити причини існування окремих рудиментарних конструкцій у законодавстві;
- 3) окреслити закономірності розвитку регулювання – від адміністративно-дозвільної до публічно-реєстраційної моделі;
- 4) сформулювати теоретичне підґрунтя для подальшої уніфікації та систематизації нормативної бази.

Отже, історико-правовий підхід не лише поглиблює розуміння сучасного стану нормативно-правового регулювання створення юридичних осіб, а й слугує методологічною основою для вдосконалення законодавства з урахуванням принципів правової визначеності, системності та узгодженості.

Список використаних джерел

Борисова, В. І., Баранова, Л. М., Домашенко, М. В. та ін. (2008). *Основи римського*

- приватного права* (за заг. ред. В. І. Борисової, Л. М. Баранової). Право.
- Вінник, О. М., Щербина, В. С. (2000). *Акціонерне право* (за ред. В. С. Щербини). Атіка.
- Гладкий, С. О. (2016). *Римське приватне право*. Полтава.
- Господарський кодекс України № 436-IV (2003). (Втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/436-15>
- Закон «Основи законодавства Союзу РСР і союзних республік про оренду» № 810-І (1989). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0810400-89>
- Закон «Про кооперацію в СРСР» № 8998-11 (1988). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v8998400-88>
- Закон «Про підприємства в СРСР» № 1529-І (1990). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v1529400-90>
- Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» № 755-IV (2003). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/755-15>
- Закон України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» № 4196-ІХ (2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4196-20>
- Зозуляк, О. (2024). Тенденції розвитку законодавства та доктрини приватного права про підприємницькі юридичні особи. *Цивілістична платформа*, 2, 45–57. DOI: <https://doi.org/10.69724/2786-8834-2024-2-2-45-57>
- Ільницька, Н. Ф. & Кулага, Е. В. (2024). Сутність та зміст легітимізації юридичних осіб за законодавством України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 86(5), 380–386. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/01/57-2.pdf>
- Конституція України № 254к/96-ВР (1996). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254k/96-вр#Text>
- Наказ Державного комітету з питань технічного регулювання та споживчої політики «Про затвердження національних стандартів України, державних класифікаторів України, національних змін до міждержавних стандартів, внесення зміни до наказу Держспоживстандарту України від 31 березня 2004 р. № 59 та скасування нормативних документів» № 97 (2004). URL: <https://stat.gov.ua/uk/page-contents/klasifikatsiya-orhanizatsiynopravovykh-form-hospodaryuvannya-kopfh>
- Спасибо-Фатеева, І. (2024). Поняття юридичної особи в праві України: ознаки, теорії, доктрини, правосуб'єктність. *Цивілістична платформа*, 2, 7–44. DOI: <https://doi.org/10.69724/2786-8834-2024-2-2-7-44>
- Цивільний кодекс України № 435-IV (2003). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15>
- Цивільний кодекс Української РСР № 1540-VI (1963). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1540-06>
- Цивільний кодекс УРСР (1922). URL: <https://delegelata.com.ua/obrazets/ck-codecs-ussr-1922/>